

درس چہارم

تأثیر اللُّغَةِ الْفَارِسِيَّةِ عَلَى اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ

تأثیر زبان فارسی بر زبان عربی

الْمُفْرَدَاتُ الْفَارِسِيَّةُ دَخَلَتْ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ مُنْذُ الْعَصْرِ الْجَاهِلِيِّ،

واژگان فارسی از دورہ جاہلی وارد زبان عربی شدند،

فَقَدْ نُقِلَتْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ أَلْفَاظٌ فَارِسِيَّةٌ كَثِيرَةٌ بِسَبَبِ التَّجَارَةِ وَ دُخُولِ الْإِيرَانِيِّينَ فِي الْعِرَاقِ وَ الْيَمَنِ،

پس کلمات فارسی بسیاری به سبب تجارت و ورود ایرانیان به عراق و یمن به زبان عربی منتقل شده است

وَ كَانَتْ تِلْكَ الْمُفْرَدَاتُ تَرْتَبِطُ بِبَعْضِ الْبَضَائِعِ الَّتِي مَا كَانَتْ عِنْدَ الْعَرَبِ كَالْمِسْكِ وَ الدِّيَابِجِ.

و آن واژگان به برخی از کالاهایی که عرب نداشت، مانند مشک و ابریشم مربوط می شد

وَ اشْتَدَّ النُّقْلُ مِنَ الْفَارِسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ بَعْدَ انْضِمَامِ إِيْرَانِ إِلَى الدَّوْلَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ

و انتقال از فارسی به عربی بعد از پیوستن ایران به دولت اسلامی شدت یافت

وَ فِي الْعَصْرِ الْعَبَّاسِيِّ اِزْدَادَ نُفُوذُ اللُّغَةِ الْفَارِسِيَّةِ حِينَ شَارَكَ الْإِيرَانِيُّونَ فِي قِيَامِ الدَّوْلَةِ الْعَبَّاسِيَّةِ عَلَى يَدِ امثالِ أَبِي مُسْلِمٍ

الْخُرَاسَانِيِّ وَ آلِ بَرْمَكٍ

و نفوذ زبان فارسی در دوره عباسی در هنگامی که ایرانیان در برپایی دولت عباسی به دست امثال ابومسلم خراسانی و

خاندان برمک شرکت کردند، افزایش یافت

وَ كَانَ لِابْنِ الْمُقَفَّعِ دَوْرٌ عَظِيمٌ فِي هَذَا التَّأثيرِ، فَقَدْ نَقَلَ عَدَدًا مِنَ الْكُتُبِ الْفَارِسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ، مِثْلُ كَلِيلَةِ وَ دِمْنَةِ

و ابن مقفع نقش بزرگی در این اثرگذاری داشت، او تعدادی از کتابهای فارسی را به عربی ترجمه کرد؛ مانند کلیلہ و دمنہ

وَ لِفِيْرُوْزْآبَادِيِّ مُعْجَمٌ مَشْهُورٌ بِاسْمِ الْقَامُوسِ يَضُمُّ مُفْرَدَاتٍ كَثِيرَةً بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ

و فیروزآبادی لغت نامہ مشہور با اسم «القاموس» دارد کہ واژگان بسیاری را از زبان عربی در برمی گیرد

و قد بین علماء اللّغة العربیة و الفارسیة أبعادَ هذا التأثيرِ فی دراستِهِم،

و دانشمندان زبان عربی و فارسی ابعاد این تأثیر را در پژوهش هایشان آشکار کرده اند

فَقَدْ أَلَّفَ الدُّكْتُورُ التُّونُجِيُّ كِتَابًا يَضُمُّ الكَلِمَاتِ الفَارِسیَّةِ المُعَرَّبَةَ سَمَاهُ «مُعْجَمُ المُعَرَّبَاتِ الفَارِسیَّةِ فی اللُّغَةِ العَرَبِیَّةِ»

و دکتر تونجی کتابی را تألیف کرد که کلمات فارسی عربی شده را در بر می‌گرفت و آن را «مُعْجَمُ المُعَرَّبَاتِ الفَارِسیَّةِ فی اللُّغَةِ العَرَبِیَّةِ» (فرهنگ لغت مُعَرَّبَات (عربی شده های) فارسی در زبان عربی) نامید

أَمَّا الكَلِمَاتُ الفَارِسیَّةُ الَّتِی دَخَلَتْ اللُّغَةَ العَرَبِیَّةَ فَقد تَغَيَّرَتْ أَصْوَاتُهَا وَ أوزَانُهَا، وَ نَطَقَهَا العَرَبُ وَفَقًا لِأَلْسِنَتِهِم،

اما کلمات فارسی که وارد زبان عربی شدند صداها و وزن های آنها تغییر کردند و عرب‌ها آن را مطابق با زبانشان تلفظ کردند

فَقَدْ بَدَلُوا الحُرُوفَ الفَارِسیَّةَ «گ، چ، پ، ژ» الَّتِی لا توجَدُ فی لُغَتِهِم إلى حُرُوفٍ قَرِیبَةٍ مِنْ مَخارجِها؛ مِثْلُ:

پس حروف فارسی «گ، چ، پ، ژ» را که در زبانشان وجود ندارد را به حروفی نزدیک به مخارجشان تبدیل کردند؛ مانند:

پردیس ← فِرْدوس مهرگان ← مِهْرجان چادُرشب ← شَرشَف و...

وَ اشْتَقُوا مِنْها کَلِمَاتٍ أُخْرى، مِثْلُ «يَكْنِزُونَ» فی آيَةِ ﴿... يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الفِضَّةَ ...﴾ مِنْ كَلِمَةِ «گنج» الفَارِسیَّةِ

و از آن واژگان دیگری برگرفتند؛ مانند «يَكْنِزُونَ» در آیه ﴿... يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الفِضَّةَ ...﴾ از کلمه فارسی گنج.

عَلَيْنَا أَنْ نَعْلَمَ أَنَّ تَبَادُلَ المُفْرَدَاتِ بَيْنَ اللُّغَاتِ فی العَالَمِ امرٌ طَبِيعِيٌّ يَجْعَلُهَا غَنِيَّةً فی السُّلُوبِ وَ البَيَانِ،

باید بدانیم که تبادل واژگان بین زبان‌ها در جهان امری طبیعی است که آنها را در شیوه و گفتار غنی (بی نیاز) می‌سازد

وَ لا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَجِدَ لُغَةً بِدُونِ كَلِمَاتٍ دَخِيلَةٍ؛ كَأَنَّ تَأثيرَ اللُّغَةِ الفَارِسیَّةِ عَلَى اللُّغَةِ العَرَبِیَّةِ قَبْلَ الإسلامِ أَكثَرَ مِنْ تَأثيرِها بَعْدَ الإسلامِ،

و نمی‌توانیم که زبانی بدون کلمات وارد شده پیدا کنیم. تأثیر زبان فارسی بر زبان عربی قبل از اسلام بیشتر از تأثیر آن بعد از

اسلام بود

وَ أَمَّا بَعْدَ ظُهورِ الإسلامِ فَقدِ اُزْدَادَتِ المُفْرَدَاتُ العَرَبِیَّةُ فی اللُّغَةِ الفَارِسیَّةِ بِسَبَبِ العَامِلِ الدِّینِيِّ

و اما بعد از پیدایش اسلام واژگان عربی در زبان فارسی به دلیل عامل دینی افزایش یافت